

DINGIMO DIENA

(1975 metų rugpjūčio 30-oji, šeštadienis)

- Policijos nuovada, sakykit, kas atsitiko?
 - Alio! Aš Debora Kuper, gyvenu Said Krik Leine. Man regis, ką tik mačiau, kad miške jauną merginą vejasi kažkoks vyras.
 - Kas atsitiko iš tikrųjų?
 - Aš nežinau! Stovėjau prie lango, žiūrėjau į miško pusę ir staiga pamačiau tarp medžių bėgančią merginą... Ją vijosi kažkoks vyras... Manau, ji stengėsi nuo jo pabėgti.
 - Kur jie dabar?
 - Aš... Aš jų nebematau. Jie miške.
 - Nedelsdamas siunčiu jums patrolį, ponias.
- Šiuo skambučiu prasidėjo įvykis, sukretęs Naujojo Hampšyro miestą Aurorą. Tą dieną dingo Nola Kelergan, penkiolikos metų vietinė mergina. Jos pėdsakų niekas niekada nerado.

PROLOGAS

2008 metų spalio

(Praėjus trisdešimt trejiems metams
po dingimo)

VISI TIK IR KALBĖJO APIE KNYGĄ. Aš nebegalėjau ramiai vaikštinėti Niujorko gatvėmis, nebegalėjau bėgioti ristele Centrinio parko alėjomis, nes vaikštinėtojai atpažindavo mane ir šaukdavo: „Ei, čia Goldmanas, rašytojas!“ Kai kurie kartais net keletą žingsnių pabėgėdavo su manim ir apipildavo klausimais, kurie juos kankindavo: „Ar tai, ką jūs rašote savo knygoje, tiesa? Ar Haris Kvebertas tai padarė iš tikrųjų?“ Kavinėje „West Village“, kurioje buvau įpratęs lankytis, kai kurie klientai nė nedvejodami prisėsdavo prie mano staliuko ir imdavo postringauti: „Pone Goldmanai, dabar aš skaitau jūsų knygą ir negaliu atsitraukti! Jau pirmoji buvo gera, bet ši! Ar jums tikrai atseikėjo milijoną dolerių, kad ją parašytumėt? Tai kiekgi jums metų? Tik trisdešimt? Trisdešimt metų ir jau susišlavėt tiek pinigų!“ Net mano namų durininkas, kuris, mačiau, vos tik uždaręs duris vėl kimba į knygą, galiausiai baigęs ją skaityti užspeitė mane prie lifto ir išklojo, kas jam guli ant širdies. „Tai štai kas nutiko Nolai Kelergan? Koks siaubas! Kaip tokie dalykai nutinka, ką? Kaip tas įmanoma, pone Goldmanai!“

Dėl mano knygos ėjo iš galvos visas Niujorkas. Vos prieš dvi savaites pasirodžiusi knygynuose, ji jau teikė vilčių tapti perkamiausia knyga Amerikos žemyne. Visi norėjo žinoti, kas 1975 metais atsitiko Auroroje. Apie tai skalambijo radijas ir televizija, rašė laikraščiai. Man vos sukako trisdešimt, o su šia knyga, tiktai antra karjeroje, jau tapau madingiausiu Amerikos rašytoju.

Byla, kuri sukrėtė Ameriką ir sudarė mano pasakojimo esmę, nuskambėjo prieš kelis mėnesius, vasaros pradžioje, kai buvo rasti prieš trisdešimt trejus metus dingusios mergaitės palaikai. Taip prasidėjo čia pasakojami Naujojo Hampšyro įvykiai, be kurių, žinoma, mažas Auroros miestas taip ir būtų likęs nežinomas kitai Amerikos daliai.

PIRMA DALIS

RAŠYTOJŲ LIGA

(Aštuoni mėnesiai
iki knygos pasirodymo)

31.

Atminties bedugnėse

- Pirmasis skyrius, Markusai, svarbiausias. Jeigu skaitytojams jis nepatiks, jie neperskaitys jūsų knygos iki galo. Nuo ko ketinate pradėti?
- Nežinau, Hari. Ar manote, kad kada nors man pasiseks?
- Kas pasiseks?
- Parašyti knygą.
- Aš tuo tikras.

2008 METŲ PRADŽIOJE, arba praėjus maždaug pusantrų metų po to, kai aš, išėjęs pirmajam romanui, tapau naujuoju Amerikos literatūros numylėtiniu, mane ištiko baisi balto popieriaus lapo krizė, sindromas, nuo kurio, regis, ne taip retai kenčia greitą ir sensacingą sėkmę patyrę rašytojai. Liga užklupo ne staiga, o skverbėsi į mane lėtai. Jos paliestos mano smegenys pamažu tarsi ėmė stingti, bet į pirmuosius požymius aš numojau ranka: tariau sau, kad įkvėpimas grįš rytoj, poryt, galbūt kitą dieną. Bet slinko dienos, savaitės ir mėnesiai, o įkvėpimas negrįžo.

Mano nusileidimas į pragarą susiskaidė į tris fazes: pirmoji, visada būtina, kad galėtum svaiginamai kristi žemyn, prasidėjo nuo žaibiško pakilimo – mano pirmojo romano buvo parduota du milijonai egzempliorių, ir aš, būdamas vos dvidešimt aštuonerių, staiga tapau skaitomiausiu rašytoju. Tai įvyko 2006 metų rudenį, ir per kelias savaites mano vardas tapo garsus: mane buvo galima pamatyti visur – televizijoje, laikraščiuose, ant žurnalų viršelių. Mano veidas puikavosi ant didžiulių skydų metro stotyse. Rimčiausi kritikai iš didžiausių Rytų pakrantės dienraščių buvo vieningi: Markusas Goldmanas taps labai didžiu rašytoju.

Viena vienintelė knyga, ir aš jau ėmiau įsivaizduoti, kaip man atsidaria naujo – garsaus jauno milijonieriaus – gyvenimo durys. Išsikrausčiau iš tėvų namų Montklere, Naujojo Džersio valstijoje, ir įsikūriau prabangiame bute Vilidže, savo trečiarūšį fordą iškeičiau į juodą ir visiškai naują „Range Rover“ su užtamsintais langais, ėmiau lankytis prabangiuose restoranuose ir pasisamdžiau literatūros agentą, tas sudarydavo man tvarkaraštį ir ateidavo į mano naująjį butą žiūrėti beisbolo milžiniškame ekrane, stovinčiame mano naujojoje svetainėje. Už dviejų žingsnių nuo Centrinio parko išsinuomojau kabinetą, ten truputį įsimylėjusi sekretorė vardu Deniza tvarkė mano paštą, virė kavą ir rūšiavo svarbius popierius.

Pirmuosius šešis mėnesius po knygos išėjimo aš tiesiog mėgavau si naujo gyvenimo malonumais. Rytais užsukdavau į savo kabinetą peržiūrėti man skirtų straipsnių ir perskaityti dešimčių gerbėjų laiškų, kurių gaudavau kasdien ir kuriuos paskui Deniza susegdavo į didžiules bylas. Tada, patenkintas savimi ir nusprendęs, kad jau gana padirbėjau, išeidavau paslampinėti Manhatano gatvėmis ir pasiklausti mane lydinčio praeivių šnabzdėsio. Kitą dienos dalį naudodavausi naujomis šlovės dovanotomis teisėmis: teise pirkti viską, ko tik užsinoriu, teise sėdėti „Madison Square Garden“ labai svarbių asmenų ložėje, kad galėčiau stebėti „Rangers“ rungtynes, teise žingsniuoti raudonais kilimais su muzikos žvaigždėmis, kurių plokštelių prisipirkau dar tada, kai buvau jaunesnis. Taip pat teise vaikščioti su Lidija Glur, pagrindine tuo metu rodomo televizijos serialo žvaigžde, dėl kurios visi plėšyte plėšėsi. Buvau garsus rašytojas ir man atrodė, kad dirbu patį gražiausią darbą pasaulyje. Ir, nė kiek neabejodamas, kad mano sėkmė truks amžinai, nekreipiau dėmesio į pirmuosius savo agento ir leidėjo įspėjimus, raginančius mane vėl sėsti prie darbo ir pradėti rašyti antrąjį romaną.

Per kitus šešis mėnesius suvokiau, kad vėjas ką tik pasikeitė: gerbėjų laišakai tapo vis retesni, o gatvėse užkalbindavo vis mažiau žmonių. Netrukus praeiviai, kurie dar mane atpažindavo, ėmė klausinėti: „Pone Goldmanai, kokia bus jūsų kitos knygos tema? Ir kada ji išeis?“

Supratau, kad turiu jos imtis, ir iš tikrųjų ėmiausi: pradėjau žymėtis mintis atskiruose popieriaus lapuose ir užsirašinėti trumpus siužetus kompiuteryje. Bet iš to nieko gero neišėjo. Tada susigalvojau kitų idėjų ir kitų temų. Bet irgi nesėkmingai. Galiausiai nusipirkau naują kompiuterį, vildamasis, kad jis parduodamas su geromis mintimis ir puikiomis temomis. Bet nepadėjo. Tada bandžiau pakeisti metodą: sulaikydavau Denizą iki vėlyvos nakties, kad ji užrašytų mano diktuojamas didžiąsias frazes, tinkamus žodžius ir išskirtines romano pradžias. Bet kitą dieną tie žodžiai man atrodydavo lėkšti, sakiniai suklypę, o romano pradžios – katastrofiškos. Prasidėjo antroji ligos fazė.

2007 metų rudenį sukako metai nuo pirmosios knygos pasirodymo, o aš dar nebuvau parašęs nė vienos apgailėtinos naujo romano eilutės. Kai nebeliko rūšiuotinių laiškų, kai jau niekas manęs neatpažindavo viešosiose vietose ir kai dingo afišos su mano veidu iš didžiųjų Brodvėjaus knygynų, supratau, kad šlovė laikina. Tai tik išbadėjusi gorgonė, ir tuos, kurie jos nešeria, ji greitai pakeičia kitais: mūsų dienų politikai, naujausio realybės šou žvaigždutė, ką tik išgarsėjusi roko grupė – visi jie pavogė dalį mano dėmesio. O juk nuo paskutinės mano knygos buvo prabėgę vos dvylika trumpų mėnesėlių: mano akimis žiūrint, juokingas laiko tarpas, bet žmonijos mastu prilygo amžinybei. Per tuos metus vien Amerikoje gimė milijonas vaikų, milijonas žmonių mirė, gera dešimtis tūkstančių nusižudė, pusė milijono nugrimzdo į kvaišalų liūną, vienas milijonas tapo milijonieriais, septyniolika milijonų pakeitė mobilųjį telefoną, penkiasdešimt tūkstančių žuvo automobilių avarijose ir tomis pačiomis aplinkybėmis apytikriai du milijonai buvo sunkiai sužaloti. O aš parašiau tik vieną knygą.

„Schmid and Hanson“, galinga Niujorko leidykla, man įteikė nemažą pinigų sumelę už tai, kad galėtų išleisti mano pirmąjį romaną, ir sudėjo į mane labai dideles viltis, todėl spaudė mano agentą Dagslą Klareną, o šis savo ruožtu persekiojo mane. Jis kartojo, kad laikas nelaukia, kad aš turiu būtinai įteikti naują rankraštį, o aš stengiausi jį nuraminti ir nusiraminti pats tvirtindamas, kad mano antrasis romanas greitai stumiasi į priekį ir kad jam nėra ko nerimauti. Bet kad

ir kiek valandų sėdėjau užsidaręs savo kabinete, mano puslapiai tebebuvo balti: įkvėpimas dingo neperspėjęs ir aš negalėjau vėl jo pagauti. Vakare, gulėdamas lovoje ir neįstengdamas užmigti, mąstydavau apie tai, kad greitai, nesulaukęs nė trisdešimties, Markusas Goldmanas liausis egzistavęs. Ši mintis mane taip išgąsdino, kad norėdamas prasižvalgyti nusprendžiau išvažiuoti atostogų – pasidovanojau mėnesį prabangiame Majamio viešbutyje neva jėgoms atgauti, mat buvau nuoširdžiai įsitikinęs, kad pailsėjęs po palmėm susigrąžinsiu visas savo talento galias. Bet Florida akivaizdžiai buvo tik nuostabus mėginimas pabėgti – šią skausmingą situaciją prieš du tūkstančius metų jau buvo patyręs Seneka: kad ir kur bėgtumėte, jūsų problemos įsirango į jūsų lagaminą ir niekada jūsų nepalieka. Taip ir nutiko. Vos atskridus į Majamį ir išėjus pro oro uosto duris mane pasivijo kubietis nešikas ir paklausė:

– Jūs ponas Goldmanas?

– Taip.

– Tada šitas priklauso jums.

Ir padavė man voką su pluoštu lapų.

– Aš čia mano baltieji puslapiai?

– Taip, pone Goldmanai. Juk jūs tikrai neketinote važiuoti iš Niujorko jų nepasiėmęs?

Tad tą mėnesį Floridoje aš praleidau vienas, užsidaręs apartamentuose su savo demonais, jausdamasis apgailėtinas ir sugniuždytas. Kompiuteryje, įjungtame dieną ir naktį, dokumentas, kurį buvau pavadinęs *naujas romanas.doc*, vis dar buvo beviltiškai tuščias. Tarp menininkų labai paplitusią ligą supratau pasigavęs tik tada, kai vieną vakarą viešbučio baro pianistą pavaišinau „Margarita“. Sėdėdamas prie prekystalio jis papasakojo, kad per visą gyvenimą tėra parašęs vienintelę dainą, bet ji sulaukusi didžiulio pasisekimo. Sėkmė buvo si tokia, kad jis daugiau neparasė nieko panašaus, ir dabar, žlugęs ir nelaimingas, šiaip taip gyvalioja kiekvieną vakarą barškindamas pianinu kitų sėkmės vaisius viešbučių klientams. „Tuo metu aš su rengiau pragariškas gastroles didžiausiose šalies salėse, – pasakojo jis

įsikibęs į mano marškinių apykaklę. – Dešimtys tūkstančių žmonių šaukdavo mano vardą, vienos merginos alpavo, kitos mėtydavo į mane savo kelnaites. Tai buvo verta pamatyti.“ Paskui, tarsi šunytis nulaižęs druską nuo savo taurės, pridūrė: „Prisiekiu, kad tai tiesa.“ Blogiausia, kad aš žinojau, jog tai tiesa.

Trečioji mano nelaimių fazė prasidėjo grįžus į Niujorką. Lėktuve, kuriuo skridau iš Majamio, perskaičiau straipsnį apie jauną autorių, ką tik išleidusį kritikos garbinamą romaną, ir atvykęs į „LaGuardia“ oro uostą išvydau jo veidą didžiulėse afišose bagažo atsiėmimo salėje. Gyvenimas iš manęs tyčiojosi: visi ne tik mane užmiršo, bet – ir tai blogiausia – stengėsi pakeisti kitu. Daglasas, atėjęs manęs pasitikti oro uoste, buvo siaubingai susijaudinęs: leidykla „Schmid and Hanson“, netekusi kantrybės, norėjo įrodymų, kad aš stumiuosiu į priekį ir kad netrukus galėsiu jai įteikti baigtą rankraštį.

– Blogai, – tarė jis automobilyje, vežančiame mane į Manhataną. – Pasakyk man, kad Floridoje tu atgavai jėgas ir kad jau gerokai pasistūmėjai su knyga! Dabar visi kalba apie tą tipą. Per Kalėdas jo knyga bus graibstyte graibstoma. O tu, Markusai? Ką tu turi Kalėdoms?

– Aš sėsiu prie darbo! – sušukau apimtas panikos. – Man pavyks! Mes surengsime didžiulę reklamos kampaniją, ir ji suveiks! Žmonėms patiko pirmoji knyga, patiks ir antroji.

– Tu nesupranti, Markai: visa tai buvo galima padaryti prieš kelis mėnesius. Tokia buvo strategija: pasinaudoti tavo sėkme, prisijaukinti publiką, duoti jai to, ko ji norėjo. Publika norėjo Markuso Goldmano, bet kadangi Markusas Goldmanas tyliai nusiplovė patinginiauti Floridoje, skaitytojai nuėjo pirkti kito rašytojo knygos. Knygos tapo keičiama preke: žmonės nori tos knygiūkštės, kuri jiems patinka, kuri padeda atsipalaiduoti, prasiblaškyti. Ir jei viso to neduosai jiems tu, duos tavo kaimynas, o tu atsidursi šiukšliadėžėje.

Išsigandęs Daglaso pranašysčių, kaip niekad įsikinkiau į darbą: pradėdavau rašyti šeštą valandą ryto ir niekada neatsikeldavau nuo stalo anksčiau nei dešimtą vakaro. Praleisdavau kiauras dienas savo kabinete, pagautas beprotiškos nevilties, rašydavau be pertraukos,

tarsi rožinį varstydamas žodžius, regzdamas frazes ir vis gausindamas romano idėjas. Bet, didžiausiam savo prakeiksmui, nieko vertingo nesukurpiau. Deniza kiauras dienas nerimavo dėl mano būklės. Nebeturėdama daugiau ką veikti, – nei rašyti diktantų, nei tvarkyti bylų, nei virti kavos, – ji vaikštinėdavo pirmyn atgal koridoriumi. Ir kai daugiau neištverdavo, imdavo kumščiais daužyti į duris.

– Maldauju, Markusai, atidarykit! – kone dejuodavo. – Eikit iš šito kabineto ir truputį pasivaikščiokit po parką. Šiandien dar nieko nevalgėt!

Aš atsakydavau jai šaukdamas:

– Aš nealkanas! Nealkanas! Nėra knygos, nėra apetito!

Ji vos sulaikydavo ašaras.

– Nekalbėkit tokių baisių dalykų, Markusai. Aš nueisiu į skanskonių parduotuvę už kampo ir nupirksiu jūsų mėgstamiausių sumuštinų su rostbifu. Aš greitai! Tuoju grįšiu!

Girdėdavau, kaip ji čiumpa savo rankinę ir bėga pro duris, paskui nulekia laiptais, tarsi skubėjimas galėtų ką nors pakeisti. Mat pagaliau aš suvokiau visą mane užklupusios ligos rimtumą: anksčiau parašyti knygą iš nieko man atrodė labai lengva, bet dabar, kai buvau viršūnėje, dabar man reikėjo sutelkti visą talentą ir pakartoti sekinaimą kelią į sėkmę, kurią atneša gerai parašytas romanas, bet aš jaučiau, kad to padaryti nesugebu. Buvau pakirstas rašytojų ligos ir nebuvo nieko, kas man padėtų: tie, su kuriais apie tai pasikalbėdavau, sakydavo, kad tai niekai, kad tai, be abejo, labai įprastas dalykas ir kad jei aš neparašysiu savo knygos šiandien, parašysiu rytoj. Dvi dienas iš eilės bandžiau padirbėti savo buvusiam kambaryje, pas savo tėvus Montklere, tame pačiame, kur mane buvo aplankęs įkvėpimas rašant pirmąjį romaną. Bet šis bandymas baigėsi apgailėtina nesėkme, prie kurios labai daug prisidėjo motina: tiesą sakant, tas dvi dienas ji sėdėjo šalia įsmeigusios akis į mano nešiojamojo kompiuterio ekraną ir vis kartojo: „Labai gerai, Marki.“

– Mama, aš neparašiau nė eilutės, – neiškentęs prisipažinau.

– Bet aš jaučiu, kad viskas bus labai gerai.

- Mama, jei paliktum mane vieną...
- Kodėl vieną? Ar tau skauda pilvą? Gal nori nusipersti? Gali tai daryti man girdint. Juk aš tavo motina.
- Ne, mama, aš nenoriu persti.
- Tai gal tu išalkęs? Gal nori blynų? Vaflių? Ko nors sūraus? O gal kiaušinių?
- Ne, aš nealkanas.
- Tai kodėl nori, kad palikčiau tave vieną? Ar nori pasakyti, kad motina, kuri tave pagimdė, tau trukdo?
- Ne, tu man netrukdam, bet...
- Bet kas?
- Nieko, mama.
- Tau reikėtų susirasti merginą, Marki. Manai, aš nežinau, kad išsiskyrėi su ta televizijos aktore? Kuo ji ten vardu?
- Lidija Glur. Šiaip ar taip, mudu nebuvome kartu, mama. Noriu pasakyti, tai buvo tiesiog trumpas nuotykis.
- *Trumpas nuotykis, trumpas nuotykis!* Štai kaip dabar elgiasi jaunimas: susieina *trumpam nuotykiui*, o paskui, žiūrėk, jau ir nuplikę penkiasdešimtmečiai, ir be šeimos!
- Koks čia ryšys su nuplikimu, mama?
- Jokio. Bet ar tau atrodo normalu, kad tai, jog tu vaikštai su ta mergina, aš sužinau iš žurnalo? Koks sūnus taip pasielgtų su savo motina, ką? Įsivaizduok, prieš tau išvažiuojant į Floridą aš užsuku pas Šaingecą – kirpėją, ne mėsininką – ir pamatau, kad visi keistai sužiūra į mane. Klausiu, kas atsitiko, ir štai ponias Berg su puodu ant galvos man parodo savo žurnale nuotrauką, kur tu su tąja Lidija Glur stovi gatvėje, o straipsnio pavadinimas sako, kad judu išsiskyrėte. Visas kirpyklos salonas žinojo, kad jūs nutraukėte santykius, o aš net nežinojau, kad tu susitikinėjai su ta mergina! Žinoma, aš nenorėjau, kad mane laikytų kvaiša, ir pasakiau, kad ji žavi moteris ir dažnai pietaudavo mūsų namuose.
- Mama, aš tau nieko nesakiau todėl, kad tai buvo nerimta. Su-prask, ji nebuvo pati geriausia.

– Bet tau niekada nebūna gera! Tu nè vienos nerandi tinkamos, Marki! Štai kur bėda. Ar manai, kad televizijos aktorės moka šeiminkauti namuose? Įsivaizduok, vakar prekybos centre buvau sutikusi poniją Emerson, jos duktė irgi netekėjusi. Tobulai tiktų tau. Be to, jos labai gražūs dantys. Ar nori, kad dabar pat ją pasikviesčiau?

– Ne, mama. Aš ketinu padirbėti.

Tą akimirką kažkas paskambino į duris.

– Manau, čia jos, – tarė motina.

– Kas jos?

– Ponia Emerson su dukterimi. Pasikviečiau jas arbatos ketvirtą valandą popiet. Dabar lygiai ketvirta. Tvarkinga moteris niekada neveluoja. Gal jau esi ją įsimylėjęs?

– Pasikvieteit jas arbatos? Varyk jas lauk, mama! Aš nenoriu jų matyti! Po paraliais, aš turiu parašyti tą prakeiktą knygą! Atvažiavau čia ne tam, kad žaisčiau vaikų arbatėles, aš turiu parašyti romaną!

– Ak, Marki, tau iš tikrųjų reikia širdies draugės. Merginos, su kuria susižadėtum ir kurią vestum. Tu per daug galvoji apie knygas ir per mažai – apie vedybas...

Niekas nesuprato, kokia rimta mano padėtis: man žūt būt reikėjo naujos knygos jau vien dėl to, kad nesulaužyčiau sutarties, siejančios mane su leidykla. 2008 metų sausį Rojus Barnaskis, galingasis „Schmid and Hanson“ direktorius, pasikvietė mane į savo kabinetą Leksingtono aveniu penkiasdešimt pirmame dangoraižio aukšte ir ėmė auklėti. „Na, Goldmanai, kada aš turėsiu jūsų naują rankraštį? – suviauksėjo jis. – Mūsų sutartis sudaryta penkioms knygoms: jums reikia sėsti prie darbo, ir greičiau! Mums reikia rezultato ir pelno! Jūs nesilaikote terminų. Jūs visur vėluojate! Ar matėt tą vaikina, kuris išleido savo knygiūkštę prieš Kalėdas? Vietoj jūsų publika pasirinko jį – jo agentas sako, kad kitas jo romanas beveik baigtas. O jūs? Jūs švaistot mūsų pinigus! Tad sukruskit ir pataisykit savo reikalus. Nustebinkit, parašykit gerą knygą ir išsaugokit savo kailį. Duodu jums pusę metų, iki birželio.“ Šeši mėnesiai knygai parašyti, kai jau pusantrų metų aš išgyvenu kūrybinę krizę. Tai buvo neįmanoma.

Negana to, Barnaskis, paskirdamas man paskutinį terminą, nieko nepasakė apie padarinius, kurie manęs laukia, jeigu neįvykdysiu jų sąlygų. Tai padaryti apsiėmė Daglasas per nežinia kelintą mudviejų pokalbį mano bute. Jis pasakė: „Reikės parašyti, bičiuli, daugiau negali išsisukinėti. Tu pasirašei dėl penkių knygų! Penkios knygos! Barnaskis pažaliavęs iš pykčio, jam trūko kantrybė... Jis man pasakė, kad paleido tave iki birželio. Žinai, kas tau atsitiks, jei susimausi? Jie nutrauks tavo sutartį, ims tampyti po teismus ir iščiulps tave iki kaulų smegenų. Atims iš tavęs visus pinigus, ir tada galėsi atsisveikinti su savo nuostabiuoju gyvenimu, gražiuoju butu, itališkais batais ir savo prašmatniu kledaru: tau neliks nieko. Jie tiesiog nuleis tau kraują.“

Ir štai aš, kurį dar prieš metus visi laikė naujaja šios šalies žvaigžde, tapau didžiąja neveltimi, didžiuoju Šiaurės Amerikos leidyklos nevykėliu. Antroji pamoka: nors šlovė trumpa, už ją reikia susimokėti. Kitą dieną po Daglaso vakarinio pamokslo pakėliau telefono ragelį ir surinkau numerį vienintelio žmogaus, kuris, kaip man atrodė, galėjo ištraukti mane iš bėdos. Tas žmogus – Haris Kvebertas, buvęs mano dėstytojas universitete, be to, vienas skaitomiausių ir gerbiamiausių Amerikos autorių. Mudu siejo artima draugystė jau dešimtį metų, nuo tada, kai aš buvau jo studentas Barouzo universitete, Masačusetso valstijoje.

Tada daugiau nei metus buvau su juo nesimatęs ir beveik tiek pat laiko jam neskambinęs. Paskambinau į jo namus Auroroje, Naujojo Hampšyro valstijoje. Išgirdęs mano balsą, atsiliepė juokaujama tonu:

– O, Markusas! Ar čia jūs man skambinate? Neįtikėtina. Nuo tada, kai tapote žvaigžde, nieko apie jus nežinau. Prieš mėnesį bandžiau jums prisiskambinti, bet atsiliepė jūsų sekretorė – ji pasakė, kad jūs su niekuo nebendraujate.

Atsakiau jam be užuolankų:

– Man blogai, Hari. Manau, kad aš jau ne rašytojas.

Jis iškart surimtėjo.

– Ką jūs šnekat, Markusai?

– Aš nebežinau, ką rašyti, aš žlugęs. Baltas lapas. Ir taip jau mėnesių mėnesius. Gal net metus.

Jis nusijuokė šiltu raminamu juoku.

– Kūrybinė krizė, Markusai, štai kas. Balti popieriaus lapai tokie pat absurdiški kaip sekso nesėkmės, susijusios su mūsų noru pasiekti geresnių rezultatų: tai genijaus panika, tokia pati, nuo kurios mūsų peniukas subliūkšta tuo metu, kai ketiname pasidulkinti su viena iš savo gerbėjų, galvodami vien apie tai, kaip sukelti jai orgazmą, prilygstantį Richterio skalei. Negalvokit apie įkvėpimą, pasistenkit gerai surikiuoti žodžius. Genialumas ateina savaime.

– Jūs taip manote?

– Esu įsitikinęs. Bet jūs turėtumėt trumpam pamiršti aukštuomenės vakarėlius ir jų sumuštinukus. Rašymas – rimtas dalykas. Maniau, kad šitą tiesą jums įskiepijau.

– Bet aš sunkiai dirbu! Nieko nedarau, tik dirbu. Ir vis tiek man nieko neišeina.

– Tada jums trūksta tinkamos aplinkos. Niujorkas labai gražus, bet per daug triukšmingas. Kodėl neatvažiuojat šičia, pas mane, kaip tada, kai buvote mano studentas?

Palikti Niujorką ir pakeisti aplinką. Dar niekada kvietimas tremtin man neatrodė toks protingas. Išvykti ir atrasti įkvėpimą naujai knygai su savo senuoju draugu Amerikos užkampyje: kaip tik to man ir reikėjo. Tad po savaitės, 2008-ųjų vasario viduryje, aš apsigyvenau Auroroje, Naujojo Hampšyro valstijoje. Likus keliems mėnesiams iki tragiškų įvykių, apie kuriuos ketinu čia papasakoti.

★

Iki tos bylos, 2008 metų vasarą sukrėtusios Ameriką, apie Aurorą niekas nebuvo girdėjęs. Tai nedidelis miestas ant vandenyno kranto, už ketvirčio valandos kelio nuo sienos su Masačusetsu. Pagrindinėje gatvėje stovi kino teatras, – palyginti su visa šalimi, jo programa nuolat vėluoja, – kelios parduotuvės, paštas, policijos nuovada ir keli restoranai, vienas jų „Klarkas“ – istorinis miesto *diner**. Aplink – ramūs

* Pigus restoranėlis (angl.).

kvartalai su mediniais spalvingai nudažytais namais, mielomis pastogėlėmis, čerpių stogais ir sodais su nepriekaištingai prižiūrimomis vejomis. Tai Amerika Amerikoje, kur gyventojai niekada nerakina durų; viena iš tų vietų, kurių galima išvysti tik Naujojoje Anglijoje, – tokia rami, kad, regis, čia esi visiškai saugus.

Aš gerai pažinojau Aurorą, nes, būdamas studentas, dažnai nuvažiuodavau aplankyti Hario. Jis gyveno nuostabiame iš akmens ir masyvių pušų suręstame name už miesto, prie 1-ojo greitkelio į Meina, prie sąsiaurio, žemėlapiuose pažymėto Žąsų užtakio pavadinimu. Tai buvo tipiškas rašytojo namas, iškilęs prie vandenyno, su terasa pasimėgauti saulėtomis dienomis, nuo kurios laiptai vedė tiesiai į paplūdimį. Aplinkui viešpatavo laukinė ramybė: pakrantės miškas, žvirgždo juostos ir milžiniški akmenys, drėgna paparčių ir samanų augalija, keli pasivaikščiojimo takeliai palei krantą. Būtum galėjęs pamanyti, kad esi pasaulio krašte, jei nebūtum žinojęs, kad nuo civilizacijos jį skiria vos kelios mylios. Ir lengvai įsivaizdavęs terasoje šedevrus kuriantį seną rašytoją, įkvėptą potvynių ir saulėlydžių.

2008 metų vasario 10-ąją išskridau iš Niujorko pačiame tuščio lapo krizės apogėjuje. Tuo tarpu šalis dūzgė it bičių avylis – artėjo prezidento rinkimai: prieš kelias dienas Didysis antradienis (oficialiai jis buvo švenčiamas vasarį vietoj kovo – įrodymas, kad šitie metai žada būti neįprasti) baigėsi senatoriaus Makeino pergale, o demokratų stovykloje vyko arši kova tarp Hilari Klinton ir Barako Obamos. Aurorą automobiliu pasiekiau nesustodamas. Žiema buvo snieginga ir gamtovaizdį aplinkui dengė balta marška. Naujasis Hampšyras man patiko: patiko jo ramybė, neaprėpiami miškai, vandens lelijomis nukloti tvenkiniai, kuriuose galima plaukioti vasarą ir čiuožinėti pačiužomis žiemą, patiko, kad čia nereikia mokėti nei muitų, nei pajamų mokesčio. Man atrodė, kad ši anarchistinė valstija ir jos šūkis: GYVENTI LAISVAM ARBA MIRTI, iškaltas greitkelyje mane lenkiančių automobilių lentelėse su registracijos numeriu, gerai apibūdina šį galingą laisvės jausmą, kuris mane persmelkdavo per kiekvieną viešnagę Auroroje. Beje, prisimenu, kad tądien, važiuodamas pas

Hari šaltą ir miglotą popietę, taip pat iš karto pajutau vidinę ramybę. Jis laukė manęs savo namų prieangyje, išigūžojęs į didžiulę žieminę striukę. Aš išlipau iš automobilio, jis žengė kelis žingsnius prie manęs, uždėjo rankas ant pečių ir nusišypsojo plačia ramia šypsena.

– Kas atsitiko, Markusai?

– Aš nežinau, Hari...

– Gerai jau, gerai. Jūs visada buvote pernelyg jautrus jaunuolis.

Aš dar nebuvau išsikrovęs savo daiktų, o mudu jau sėdėjome sve-tainėje ir šnekučiavomės. Gėrėme kavą. Židinyje spragsėjo ugnis. Vi-duje buvo gera, o pro didžiulį langą matėsi, kaip lediniai vėjai daug'o vandenyną ir ant uolų krinta drėgnas sniegas.

– Buvau pamiršęs, kaip čia gražu, – sušnabždėjau.

Jis linktelėjo.

– Mano brangusis Markusai, pamatysite, kaip greitai aš jums pa-sirūpinsiu. Čia jūs išperėsite nepaprastą romaną. Nesikrimskit, tokių sunkių akimirkų patiria visi didieji rašytojai.

Jis atrodė ramus ir patiklus, toks, kokį visada pažinojau. Aš nie-kada nemačiau jo dvejojančio: buvo charizmatiškas, pasitikintis sa-vimi, ir vien būdamas šalia jutai įgimtą jo jėgą. Jam ėjo šešiasdešimt septinti: visada tvarkinga, sidabru nubarstyta plaukų kupeta, platūs pečiai ir galingas kūnas bylojo, kad jis ilgai boksavosi. Buvo boksi-ninkas, ir kaip tik per šį sportą, kurį labai mėgau ir aš, mudu pajuto-me vienas kitam simpatiją Barouzo universitete.

Ryšiai, siejantys mane su Hariu, – prie jų grįšiu truputį vėliau, – buvo labai stiprūs. Į mano gyvenimą jis įžengė 1998 metais, kai įstojau į Barouzo universitetą Masačusetse. Tada jam buvo penkiasdešimt septyneri. Tuo metu jis jau penkiolika metų skleidė savo šviesą dė-sydamas literatūrą ramiame ir kukliame provincijos universitete, pil-name simpatiškų ir mandagių studentų. Iki tol, kaip ir visi, pažinojau jį kaip didį rašytoją Hari Kvebertą, o universitete susipažinau tiesiog su Hariu, kuris vėliau, nepaisant amžiaus skirtumo, tapo vienu arti-miausių mano draugų ir pradėjo mane mokyti, kaip tapti rašytoju. Pats jis buvo išventintas į rašytojus 1970 metų viduryje, kai antroji

jo knyga „Blogio kilmė“ buvo parduota penkiolikos milijonų tiražu ir pelnė Nacionalinę literatūros ir Nacionalinę knygos premijas, du prestižiškiausius šalies literatūros apdovanojimus. Paskui jis tolygiu ritmu leisdavo knygas ir turėjo labai populiarų kronikos skyrelį laikraštyje „Boston Globe“. Jis buvo viena iš didžiųjų Amerikos inteligentijos figūrų: skaitė daugybę paskaitų, dažnai buvo kviečiamas į didžiausius kultūros renginius; jo nuomonė buvo svarbi ir politikos klausimais. Tai buvo labai gerbiamas žmogus, tikras šalies pasididžiavimas, vienas iš geriausių žmonių, kuriuos tik galėjo pagimdyti Amerika. Važiuodamas paviešėti kelias savaites jo namuose, vyliausi, kad jis sugebės sukurti iš manęs naują rašytoją ir išmokys, kaip peržengti tuščio lapo prarają. Vis dėlto turėjau pripažinti: nors Haris, žinoma, laikė mano padėtį sunkia, jam neatrodė, kad ji neįprasta. „Kartais rašytojai patenka į duobę, tai jų profesijos dalis, – paaiškino jis. – Sėskitės prie darbo ir pamatysite – krizė praeis savaime.“ Jis įkurdino mane pirmo aukšto kabinete, kuriame pats parašė visas knygas, tarp jų ir „Blogio kilmė“. Aš praleidau jame ilgas valandas, taip pat stengdamasis rašyti, bet mano mintis dažniausiai pasiglemždavo vandenynas ir sniegas kitapus lango. Atnešęs man kavos ar ko nors užkąsti, Haris žiūrėdavo į mano liūdną veidą ir stengdavosi pakelti man ūpą. Vieną rytą galiausiai pasakė:

– Nenutaisykit kankinio veido, Markusai, lyg ruoštumėtės mirti.

– Bet tai visai panašu į mirtį...

– Tada pradėkite kankintis dėl pasaulio, dėl karo Irake, bet ne dėl apgailėtinų knygūkščių... dar per anksti... Žinot, jūs nusiminęs todėl, kad neįstengiate prisėsti ir parašyti trijų eilučių. Verčiau pažvelkit į viską tiesiai: jūs parašėte nuostabią knygą, tapote turtingas ir garsus, ir jums tik nelabai sekasi parašyti antrą knygą. Tai nieko keista, ir dėl to neturėtumėte nerimauti.

– O ar jūs... niekada neturėjote tokios problemos?

Jis skambiai nusijuokė.

– Tuščio lapo? Juokaujate? Mano mielas bičiuli, aš turėjau jų daugiau, nei jūs galite įsivaizduoti!

– Mano leidėjas sako, kad jei dabar neparašysiu naujos knygos, man galas.

– Ar jūs žinote, kas yra leidėjas? Nevykęs rašytojas, kurio tėvukas turėjo pakankamai žaliųjų, kad jo sūnelis galėtų pasisavinti kitų talentą. Pamatysite, Markusai, viskas greitai susitvarkys. Jūsų laukia velniškai puiki karjera. Pirmoji jūsų knyga buvo nuostabi, antroji bus dar geresnė. Nesijaudinkit, aš jums padėsiu atgauti įkvėpimą.

Negaliu sakyti, kad mano pasitraukimas į Aurorą padėjo atgauti įkvėpimą, bet tenai, be abejo, aš jaučiausi laimingas. Haris irgi, nes aš žinojau, kaip dažnai jis jausdavosi vienišas: neturėjo nei šeimos, nei daug pramogų. Tai buvo laimingos dienos. Iš tikrųjų tai buvo paskutinės mūsų laimingos dienos kartu. Mes jas leisdavome ilgai vaikščiodami vandenyno pakrante, vėl klausėmės didžiųjų operos klasikų, išvaikščiojom slidinėjimo trasas, mėgavomės vietiniais kultūros renginiais ir rengėme išvykas į rajono prekybos centrus, ieškodami kokteilinių dešrelių, kurios būdavo parduodamos Amerikos karo veteranams, – dėl jų Haris kraustėsi iš proto ir sakė, kad vien dėl jų galima pateisinti karinę intervenciją į Iraką. Taip pat dažnai eidavome pietauti į „Klarko“ restoraną ir ištisomis popietėmis ten gurkšnodavome kavą ir kalbėdavome apie gyvenimą, kaip tais laikais, kai aš buvau jo studentas. Auroroje visi Hariį pažinojo ir gerbė, o nuo tada visi pažinojo ir mane. Du žmonės, su kuriais artimiausiai draugavau, buvo Dženė Don, restorano savininkė, ir Ernė Pinkas, geraširdis miesto bibliotekininkas, labai prisirišęs prie Hario, kartais užsukantis į Žąsų užtakį pavakare išgerti stiklo škotiškojo. Aš irgi kas rytą eidavau į biblioteką paskaityti „New York Times“. Pirmąją dieną pastebėjau, kad Ernė Pinkas pasidėjęs vieną mano knygos egzempliorių lentynoje, matomiausioje vietoje. Jis išdidžiai parodė ją man ir pasakė: „Matai, Markusai, tavo knyga stovi pirmoje eilėje. Jau metai, kai ji yra skaitomiausia. Kada bus kita?“ – „Tiesą sakant, man truputį sunku ją pradėti. Todėl aš ir čia.“ – „Nesigrauk. Esu tikras, kad tau šaus į galvą geniali mintis. Kas nors labai patrauklaus.“ – „Pavyzdžiui, kas?“ – „Gerai nežinau, juk tu rašytojas. Bet reikia rasti temą, kuri patrauktų minias.“

„Klarke“ Haris sėdėdavo prie to paties septyniolikto staliuko jau trisdešimt metų, prie jo Dženė buvo prisukusi metalinę plokštelę su tokiu užrašu:

*Prie šio staliuko 1975 metų vasarą
Haris Kvebertas parašė savo garsųjį
romaną „Blogio kilmė“*

Aš mačiau tą plokštelę visada, bet niekada iš tikrųjų nebuvau atkreipęs į ją dėmesio. Tik per šią viešnągę stengiausi atidžiau į ją įsižiūrėti – žiūrėdavau ištisas valandas. Šių žodžių, išgraviruotų metale, seka galiausiai mane ėmė persekioti: sėdėdamas prie šio apgailėtino, riebalais ir klevų sirupu aplipusio medinio staliuko, šiame Naujojo Hampšyro miestelio *diner*, Haris parašė savo didingą šedevrą ir tapo literatūros legenda. Kaip jam atėjo toks įkvėpimas? Aš taip norėjau atsisėsti prie šio staliuko ir laukti, kada mane nutvieks genialumo šviesa. Beje, aš ir įsitaisiau prie jo su popieriumi ir tušinuku, ir sėdėjau iš eilės dvi popietes. Bet nesėkmingai. Galop paklausiau Dženės:

– Vadinasi, jis atsisėsdavo prie šio staliuko ir rašydavo?

Ji linktelėjo.

– Visą dieną, Markusai. Visą mielą dienele. Aš gerai prisimenu – tai buvo 1975 metų vasarą.

– Ir kiek 1975-aisiais jam buvo metų?

– Tiek, kiek tau. Maždaug trisdešimt. Gal keleriais daugiau.

Pajutau, kaip širdyje užvirė savotiškas įniršis: aš irgi noriu parašyti šedevrą, aš irgi noriu parašyti knygą, kuri taptų etalonu. Haris apie tai sužinojo, kai, praėjus maždaug mėnesiui mano viešnągės Auroroje, suprato, kad aš dar neparašiau nė eilutės. Scena įvyko kovo pradžioje Žąsų užtakio kabinete, kur aš laukiau dieviškojo įkvėpimo ir jis, ryšėdamas moterišką prikyštę, staiga įėjo nešinas ką tik iškeptomis spurgomis.

– Kaip sekasi? – paklausė.

– Rašau didingą kūrinį, – atsakiau paduodamas jam pluoštą lapų, kuriuos kubietis nešikas man buvo įteikęs prieš tris mėnesius.

Jis padėjo padėklą ir puolė jų žiūrėti, bet staiga suprato, kad jie tušti.

– Kaip? Jūs nieko neparrašėte? Per tris savaites, kai esate čia, nieko neparrašėte?

Aš pratrūkau:

– Nieko! Nieko! Nieko vertinga!

– Dėl Dievo, Markusai, ką gi jūs norite parašyti, jei ne romaną?

Atsakiau jam net negalvodamas:

– Šedevrą! Aš noriu parašyti šedevrą!

– Šedevrą?

– Taip. Aš noriu parašyti didį romaną, kupiną didingų minčių! Noriu parašyti knygą, kuri paliktų pėdsaką žmonių galvose.

Haris valandėlę mane stebėjo, paskui pratrūko juoktis.

– Jūsų beribės ambicijos man nusibodo, Markusai, tai jums kartojau jau seniai. Žinau, jūs tapsite didžiu rašytoju ir tuo neabejoju nuo tada, kai jus pažįstu. Bet ar norite žinoti, kokia jūsų bėda? Jūs per daug skubate! Kiek jums iš tikrųjų metų?

– Trisdešimt.

– Trisdešimt! Ir jūs jau norite tapti savotiška kryžkele tarp Solo Belou ir Arturo Milerio? Šlovė ateis pati, nereikia taip skubėti. Man šešiasdešimt septyneri ir aš esu siaubingai išsigandęs: juk žinot, laikas bėga greitai, ir kiekvieni prabėgę metai – dar vieni metai, kurių jau nepasivysi. Ką jūs sau manote, Markusai? Kad taip lengvai išperėsite antrą knygą? Norint parašyti didį romaną, nereikia didžiųjų idėjų: pasistenkit būti savimi, ir jums tikrai pasisėks, nė kiek neabejoju. Mano bičiuli, karjerą mes susikuriame patys. Aš dėstau literatūrą jau dvidešimt penkerius metus, dvidešimt penkerius ilgus metus, ir jūs esate gambiausias iš visų studentų, kuriuos pažinojau.

– Ačiū.

– Nedėkokit, tiesiog tokia tiesa. Bet nevažiuokit čia inkšti kaip lepūnėlis, kad dar negavot Nobelio... Trisdešimt metų... Ak, štai kas,

aš tuoj jums išvarysiu iš galvos didžiuosius romanus. Kvailių Nobelio – štai ko jūs nusipelnėte.

– Bet kaip jums pavyko, Hari? Parašyti „Blogio kilmę“ 1976-aisiais? Tai juk šedevras! Ir tai buvo tik antroji jūsų knyga. Kaip jums pavyko? Kaip sukuriami šedevrai?

Jis liūdnai nusišypsojo.

– Šedevrai nerašomi, Markusai. Jie tokie būna savaime. Be to, jei norite žinoti, daugeliui atrodo, kad aš parašiau tik vieną knygą... Noriu pasakyti, kad nė viena iš vėliau parašytų knygų nesulaukė tokios sėkmės. Kalbėdami apie mane, žmonės turi omenyje, ir beveik visada, tik „Blogio kilmę“. Ir tai liūdna, nes aš manau, kad jei tada, kai man buvo trisdešimt, kas nors būtų pasakęs, jog aš pasiekiau karjeros viršūnę, aš, žinoma, būčiau puolęs į vandenyną. Todėl jūs taip neskubėkite.

– Ar jūs gailitės parašęs tą knygą?

– Galbūt... Truputį... Nežinau... Atgaila – sąvoka, kurios aš nemėgstu: tai reiškia, kad mes nesusitaikome su tuo, kas buvome.

– Tai ką aš turiu daryti?

– Tai, ką visada darėte geriausiai – rašyti. Todėl, Markusai, aš galiu jums duoti vieną patarimą: nesielkit taip, kaip aš. Ar žinote, kad mu du esame labai panašūs? Tad nekartokit klaidų, kurias aš padariau.

– Kokių klaidų?

– Kai 1975 metų vasarą atvažiavau čia, aš irgi norėjau būtinai parašyti didįjį romaną, aš taip pat buvau apsėstas tos minties ir noro tapti didžiu rašytoju.

– Ir jums pavyko...

– Jūs nesuprantate: šiandien, kaip jūs sakote, aš esu *didis rašytojas*, bet šiame didžiuliam name gyvenu vienas. Mano gyvenimas tuščias, Markusai. Nesielkit kaip aš... Nesileiskit sugrauziamas garbėtroškos. Antraip jūsų širdis liks vieniša, o jūsų plunksna – liūdna. Kodėl jūs neturite merginos?

– Aš neturiu draugės, nes nerandu tokios, kuri man patiktų iš tikrųjų.

– Manau, kad jūs dulkinatės taip pat, kaip ir rašote: arba ekstazė, arba tuštuma. Susiraskit mielą merginą ir suteikit jai šansą. Taip elkitės ir su savo knyga: suteikit šansą ir sau. Suteikit šansą savo gyvenimui. Ar žinot, ką aš dažniausiai veikiu? Lesinu žuvėdras. Renku sudžiūvusią duoną į geležinę dėžutę, kuri stovi virtuvėje su užrašu: PRISIMINIMAS IŠ ROKLANDO, MEINAS, ir barstau trupinius žuvėdroms. Jūs irgi neturėtumėte rašyti visą laiką...

Nepaisant patarimų, kuriuos geraširdiškai dalijo Haris, mane vis tiek buvo apšėdusi vienintelė mintis: kaip jam, būnant mano metų, kažkas atsilaisvino smegeninėje ir leido parašyti „Blogio kilmė“? Tas klausimas vis labiau nedavė man ramybės. Kadangi Haris buvo pasodinęs mane savo kabinete, aš leidau sau truputį jį patyrinėti. Ir toli gražu neišsivaizdavau, ką jame rasiu. Viskas prasidėjo, kai ieškodamas tušinuko ištraukiau stalčių ir staiga pamačiau rankraštį ir keletą palaidų lapų – Hario originalų. Aš labai susijaudinau: tai buvo netikėta proga suprasti, kaip Haris rašė, sužinoti, ar šie sąsiuviniai išmarginti taisymų, ar įkvėpimas jam ateidavo natūraliai. Nepasisotinęs tais lapais, ėmiau tyrinėti jo biblioteką, ieškodamas kitų užrašų knygelių. Kad niekas man netrukdytų, turėjau palaukti, kol Haris išeis iš namų – taip sutapo, kad ketvirtadienis buvo diena, kai jis skaitydavo paskaitas Barouzo universitete; tądien jis išvažiuodavo iš namų anksti rytą ir paprastai grįždavo tik pavakare. Tad 2008 metų kovo 6-ąją, ketvirtadienio popietę, atsitiko toks įvykis, kurį nusprendžiau iškart pamiršti: tą dieną sužinojau, kad Haris turėjo romaną su penkiolikamete mergaite, nors tuo metu jam buvo trisdešimt ketveri. Tai įvyko 1975 metais.

Sužinojau jo paslaptį, kai karštligiškai ir nesivaržydamas ėmiau raustis jo kabineto stalčiuose ir radau už knygų paslėptą didelę lakuoto medžio dėžutę su vyriais. Nujaučiau joje esant didelį lobį: gal net „Blogio kilmės“ rankraštį. Čiupau dėžutę ir atidariau, bet, didžiausiam savo nusivylimui, joje neradau jokio rankraščio, tik kelias nuotraukas ir keletą laikraščio straipsnių. Nuotraukose pamačiau jaunystės dienų Harį, žydintį, elegantišką ir išdidų trisdešimtmetį, o šalia jo jauną mergaitę. Ta pati mergaitė buvo visose keturiuose ar

penkiose nuotraukose. Vienoje išvydau Hariį paplūdimoje, iki pusės nuoga, įdegusį ir raumeningą, glaudžiantį prie savęs besišypsančią mergaitę su įsmeigtais – kad nenukristų – į ilgus šviesius plaukus saulės akiniais. Ji bučiavo jį į skruostą. Kitoje nuotraukos pusėje buvo parašyta: *Mudu su Nola Martos Vynuogyne, 1975 metų antra pusė.* Tą akimirką karštai susidomėjęs savo atradimu, nepastebėjau Hario, šįkart labai anksti grįžusio iš universiteto: neišgirdau nei jo korvetės padangų čėžesio ant Žąsų užtakio kelio žvyro, nei jo balso, kai jis įžengė į namus. Neišgirdau nieko, nes dėžutėje po nuotraukomis radau nedatuotą laišką. Vaikiška ranka buvo parašyta:

Nesijaudinkit, Hari, nesijaudinkit dėl manęs, aš rasiu būdą, kaip ten su jumis susitikti. Laukite manęs 8-ame kambaryje, man patinka šis skaičius, jis mano mėgstamiausias. Laukite manęs tame kambaryje devynioliktą valandą. Paskui mudu išvažiuosim visam laikui.

*Aš taip jus myliu.
Švelniai švelniai.
Nola*

Kas gi buvo toji Nola? Besidaužančia širdimi ėmiau skaityti laikraščių iškarpas: visuose straipsniuose buvo rašoma apie paslaptinę kažkokios Nolos dingimą vieną 1975 metų rugpjūčio vakarą. Kaip tik tuo metu, nešinas padėklų su kavos puodeliais ir sausainiais, įėjo Hario. Stumtelėjęs koja duris, jis išmetė padėklą, išvydęs mane tupintį ant kilimo priešais paskleistą slaptos dėžutės turinį.

– Bet... ką jūs darote? – sušuko jis. – Jūs rausiatės, Markusai? Aš pasikviečiau jus į savo namus, o jūs rausiatės tarp mano daiktų? Koks tada jūs draugas?

Aš ėmiau kažką mikčioti.

– Hari, aš netyčia. Radau šią dėžutę atsitiktinai. Man nereikėjo jos atidaryti... Apgailestauju.

– Tikrai nereikėjo atidaryti! Kokią jūs turite teisę? Po perkūnais, kokią teisę?

Jis išplėšė nuotraukas man iš rankų, paskubom susirinko straipsnius, sugrūdo juos kaip pakliuvo į dėžutę, nusinešė į savo kambarį ir užsidarė. Niekad jo tokio nemačiau ir negalėjau pasakyti, ar jis buvo apimtas panikos, ar įniršio. Pro duris puoliau jo atsiprašinėti, aiškindamas, kad nenorėjau jo įžeisti, kad radau dėžutę atsitiktinai, bet niekas nepadėjo. Iš savo kambario jis išėjo tik po dviejų valandų, nulipo laiptais tiesiai į svetainę ir išmaukė kelis stiklus viskio. Kai man pasirodė, kad truputį apsiramino, nuėjau į jo kambarį.

– Hari... Kas ta mergina? – tyliai paklausiau.

Jis nuleido akis.

– Nola.

– O kas yra Nola?

– Neklauskit, kas yra Nola. Prašau.

– Hari, kas toji Nola? – pakartojau.

Jis papurtė galvą.

– Aš ją mylėjau, Markusai. Aš taip ją mylėjau.

– Kodėl niekada man apie ją nepasakojote?

– Tai sudėtinga...

– Draugams niekas nesudėtinga.

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Kadangi radote tas nuotraukas, verčiau jau papasakosiu... 1975 metais atvykęs į Aurorą įsimylėjau tą mergaitę, kuriai tada buvo vos penkiolika. Ji vadinosi Nola ir buvo mano gyvenimo moteris.

Trumpai buvo tylu. Paskui susijaudinęs paklausiau:

– Kas Nolai atsitiko?

– Tai baisi istorija, Markusai. Ji dingo. Vieną 1975 metų rugpjūčio vakarą. Dingo po to, kai ją, visą kruviną, viena moteris matė bėgančią. Jei buvote atidaręs dėžutę, tada, žinoma, matėte straipsnius. Jos niekada nerado ir niekas nežino, kas jai atsitiko.

– Koks siaubas, – atsidusau.

Jis ilgai linkčiojo.